

Autor
Michał Dąbrowski

PODSTAWY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

AUTORSKI PROGRAM KSZTAŁTOWANIA KOMPETENCJI KLUCZOWYCH

**Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2
w Białymstoku**

Lublin, 2009

Spis treści

Wstęp.....	5
1 Cele nauczania.....	7
1.1 Cele nauczania wynikające z podstawy programowej	7
1.2 Cele nauczania wynikające z kluczowej kompetencji - inicjatywność i przedsiębiorczość	7
1.3 Cele nauczania wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty	7
1.4 Cele nauczania wynikające z profilu zawodowego	8
1.5 Cele wychowania.....	8
2 Szczegółowe cele edukacyjne	9
2.1 Materiał nauczania.....	15
3 Procedury osiągania celów	19
3.1 Postulaty metodyczne	19
3.2 Proponowany podział godzin lekcyjnych.....	19
3.3 Metody preferowane w dydaktyce	19
3.4 Środki dydaktyczne	21
3.5 Spis wykorzystywanej literatury	21
3.6 Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej	21
4 Opis założonych osiągnięć ucznia	23
4.1 Formułowanie i hierarchizacja wymagań programowych.....	23
4.2 Główne narzędzia kontroli	29
5 Procedura ewaluacji programu nauczania	31
6 Ewentualne warunki niezbędne do realizacji programu.....	33
7 Bibliografia.....	35

Wstęp

Podstawy przedsiębiorczości dla klasy – technik organizacji usług gastronomicznych w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Białymstoku - opracowano w oparciu o podstawę programową do nauczania podstaw przedsiębiorczości zawartą w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej i Sportu w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. nr 51 z 29.05.2002 ze zmianami), rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 czerwca 2009 r. w sprawie dopuszczenia do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. Nr 89 z 08.06.2009r, poz.730), standardy egzaminacyjne oraz Zalecenia Departamentu Europejskiego i Rady z dn. 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (2006/962/WE).

Program uwzględnia kształtowanie kluczowych kompetencji, również tych niezbędnych w zawodzie technik organizacji usług gastronomicznych.

Program umożliwia uczniowi zapoznanie się z zachowaniami przedsiębiorczymi w życiu prywatnym i zawodowym oraz kształtuje u uczniów kompetencje kluczowe inicjatywności i przedsiębiorczości oraz pozwala wykształcić postawę przedsiębiorczą.

Proponowany zakres materiału nauczania uwzględnia cele i osiągnięcia zawarte w podstawie programowej, standardach wymagań egzaminacyjnych, kompetencjach kluczowych również tych niezbędnych w zawodzie technik organizacji usług gastronomicznych oraz diagnozę lokalnego rynku pracy.

Program autorski wprowadza nowe treści i cele specyficzne dla zawodu, które nie są sprzeczne z zawartością podstawy programowej, a które w spójny sposób ją uzupełniają.

Program został przygotowany przez Michała Dąbrowskiego – nauczyciela mianowanego zatrudnionego w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 2 w Białymstoku.

1 Cele nauczania

1.1 Cele nauczania wynikające z podstawy programowej

1. Przygotowanie uczniów do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym kraju oraz Unii Europejskiej.
2. Kształtowanie postaw rzetelnej pracy i przedsiębiorczości.
3. Doskonalenie umiejętności pracy w zespole i skutecznego komunikowania się przy zastosowaniu różnych środków werbalnych i niewerbalnych.
4. Poznanie mechanizmów funkcjonowania gospodarki rynkowej.
5. Rozwijanie zainteresowania podejmowaniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Poznanie podstawowych zasad podejmowania i prowadzenia działalności gospodarczej w różnych formach, w tym zasad etycznych.
6. Kształtowanie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy i świadomego jej wyboru.
7. Poznanie roli państwa i prawa w gospodarce rynkowej. Rola państwa w tworzeniu norm prawnych przeciwdziałających korupcji.
8. Poznanie zasad funkcjonowania gospodarki europejskiej i światowej.

1.2 Cele nauczania wynikające z kluczowej kompetencji - inicjatywność i przedsiębiorczość

1. Kształtowanie umiejętności planowania, organizowania i oceniania własnej nauki, przyjmowania za nią odpowiedzialności;
2. Poznanie zasad skutecznego porozumiewania się w różnych sytuacjach, poprawnego posługiwania się językiem ojczystym, przygotowanie do publicznych wystąpień;
3. Kształtowanie umiejętności rozwiązywania konfliktów
4. Przygotowanie do samodzielnego zdobywania wiedzy i rozwijania kompetencji kluczowych
5. Doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł wiedzy i efektywnego posługiwania się technologiami informacyjnymi i komunikacyjnymi;
6. Kształtowanie umiejętności inicjatywnych i innowacyjnych działań do wyznaczania sobie celów i zadań oraz ich realizacji;
7. Rozwijanie zdolności wyszukiwania jak największej liczby rozwiązań danego problemu i konsekwencji w realizacji swoich zadań;

1.3 Cele nauczania wynikające z diagnozy lokalnych potrzeb rynku pracy i oświaty

1. Kształtowanie umiejętności przystosowania się do nowych wyzwań zawodowych;
2. Wzmocnienie osobowości ucznia pod kątem kształtowania kariery zawodowej,

3. Poznanie wymogów i potrzeb rynku pracy;
4. Poznanie instytucji pośredniczących w znalezieniu pracy;
5. Kształtowanie postaw zmierzających do zwiększenia efektywności zawodowej i poruszania się na rynku pracy.

1.4 Cele nauczania wynikające z profilu zawodowego

1. Przygotowanie do dalszego kształcenia w wybranym zawodzie z jednoczesnym ukierunkowaniem na możliwości zdobycia nowych kwalifikacji zawodowych w zależności od potrzeb rynku,
2. Motywowanie uczniów do nauki i podwyższania własnych kwalifikacji zawodowych na studiach wyższych;
3. Poznanie wymogów i oczekiwań stawianych przez pracodawców w nauczonym zawodzie.

1.5 Cele wychowania

1. Kształtowanie poczucia własnej wartości oraz potrzeby doskonalenia swojej osobowości i pracy nad sobą,
2. Kształtowanie potrzeby uczciwego wywiązywania się ze zobowiązań finansowych podczas prowadzenia własnej działalności, oraz zobowiązań wobec państwa i innych instytucji państwowych i niepaństwowych,
3. Kształtowanie krytycznego odnoszenia się do zachowań nieetycznych w życiu gospodarczym i codziennym,
4. Wykazywanie postawy aktywnego i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu gospodarczym,
5. Kształtowanie odpowiedzialności za przyszłą emeryturę i warunki życia po zakończeniu pracy zawodowej,
6. Kształtowanie kreatywnej postawy podczas rozwiązywania problemów,
7. Kształtowanie postawy odpowiedzialności za przyszłość Polski,
8. Kształtowanie potrzeby ochrony praw konsumenta i człowieka, oraz tolerancji wobec odmienności poglądów, wyznań czy kultury,
9. Kształtowanie potrzeby współpracy z innymi osobami przy tworzeniu wspólnych projektów podczas edukacji i życia zawodowego.

2 Szczegółowe cele edukacyjne

	Uczeń potrafi:	Uczeń potrafi:
1. Co to znaczy być osobą przedsiębiorczą?	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić przykładowe cechy osoby przedsiębiorczej - wymienić umiejętności oraz postawy łączące się z cechami człowieka przedsiębiorczej	<ul style="list-style-type: none"> - usystematyzować cechy człowieka przedsiębiorczego wg hierarchii ważności (K.K) - dobrać do wybranych cech człowieka przedsiębiorczego postawy bądź umiejętności
2. Pieniądz i krótka jego historia.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia związane z finansami: pieniądz, barter, inflacja - wyjaśnić zwrot - bicie pieniądza	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić funkcjonowanie pieniądza - wyjaśnić na czym polegało znaczenie tzw. kwitów depozytowych
3. Funkcje pieniądza - zmiana wartości.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić na prostym schemacie funkcje jakie pełni pieniądz - zdefiniować pojęcia: deprecjacja, denominacja dewaluacja	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zjawisko denominacji na przykładzie Polski - scharakteryzować skutki dewaluacji ogłoszonej oficjalnie przez władze danego państwa
4. Bank centralny – funkcje banku centralnego.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić główne cele NBP - wymienić podstawowe zadania NBP	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zakres działania banku centralnego - określić funkcję stabilizacyjną NBP
5. Banki komercyjne w systemie Finansowym państwa.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe funkcje banków komercyjnych - podać podstawę prawną funkcjonowania banków komercyjnych	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić celowość powołania do życia Bankowego Funduszu Gwarancyjnego - opisać istotę funkcjonowania bankowości elektronicznej
6. Rachunek bankowy.	<ul style="list-style-type: none"> - określić następujące pojęcia: polecenie przelewu, umowa debetowa, akredytywa - narysować w postaci schematu formy rozliczeń bezgotówkowych	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnić umowę rachunku bankowego - wybrać właściwe formularze i przelać określoną kwotę ze swojego rachunku na inny
7. Inne formy rozliczeń bezgotówkowych.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje czeków - wymienić podstawowe rodzaje kart płatniczych	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić przeznaczenie numeru identyfikacyjnego PIN - określić jakiego rodzaju informacje zawiera karta płatnicza, którą otrzymujemy z banku
8. Kredyt bankowy.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje kredytów - wymienić formy finansowania przedsiębiorcy	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać różnice występujące między rodzajami kredytów - omówić procedurę uzyskania kredytu gospodarczego
9. Od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy gospodarki centralnie sterowanej lub gospodarki rynkowej; - pokazać na mapie państwa nowopowstałe w Europie po 1990 r.	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować sytuację polityczną i gospodarczą Polski po II wojnie światowej - objaśnić w jakiej sytuacji znalazły się państwa, które uniezależniły się od ZSRR po 1990 r.
10. Możliwości oceny gospodarki.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: produkt krajowy brutto, produkt narodowy brutto, produkcja globalna - wymienić mierniki charakteryzujące gospodarkę	<ul style="list-style-type: none"> - opisać tendencje jakie zarysowały się w gospodarce polskiej po 1992 r. - przeanalizować zmiany wybranych wskaźników polskiej gospodarki
11. Funkcjonowanie mechanizmu	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcia: popyt, podaż, cena	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić jakie funkcje pełni w gospodarce mechanizm rynkowy

rynkowego.	- co to jest: prawo popytu, prawo podaży	- omówić znaczenie dla przedsiębiorstwa konkurencji na rynku
12. Gospodarstwo domowe - jednym z ogniw obiegu gospodarczego.	- narysować na schemacie podmioty występujące w gospodarce rynkowych - wskazać kto współtworzy gospodarstwo domowe	- przeanalizować na podstawie tabeli strukturę wydatków Polaków - przedstawić pomysł na zracjonalizowanie własnych wydatków
13. Przedsiębiorstwo w gospodarce rynkowej.	- zdefiniować pojęcie przedsiębiorstwa - podać definicje następujących pojęć: zysk strata, osoba fizyczna - wymienić podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej	- udowodnić tezę, że zmiana ustroju gospod. w Polsce stała się impulsem do podejmowania działalności gosp. na własny rachunek - omówić schemat podstawowych form własności firm
14. Giełda Papierów Wartościowych.	- podać rolę giełdy w gospodarce rynkowej	- przedstawić historyczne uwarunkowania powstania giełdy w Polsce - omówić zadania maklera giełdowego
15. Rodzaje papierów wartościowych.	- zdefiniować następujące pojęcia: akcja, obligacja, bon skarbowy, weksel - przedstawić podział papierów wartościowych	- zaprezentować prawa właściciela akcji do uczestnictwa w kapitale spółki akcyjnej - wyjaśnić zasady posiadania akcji uprzywilejowanych - wyjaśnić jakimi cechami różnią się poszczególne papiery wartościowe
16. Zasady emisji akcji.	- rozróżnij poszczególne wartości akcji - wyróżnić segmenty rynku papierów wartościowych	- określić kryterium emisji akcji spółki akcyjnej - rozróżnić cele emisji papierów wartościowych dla posiadaczy wolnych środków finansowych i dla przedsiębiorstw
17. Państwo jako podmiot gospodarczy.	- zdefiniować pojęcie państwa jako podmiotu gospodarczego - wymienić główne zadania państwa	- uzasadnić wpływ państwa na podejmowanie inicjatyw gospodarczych - dokonać oceny państwa w wywiązywaniu się z zadań wobec obywateli
18. Budżety domowe.	- zdefiniować następujące pojęcia: budżet, przychody, „rozchody” - wymień elementy budżetu domowego	- skonstruować budżet domowy na przykładzie struktury przychodów i rozchodów własnej rodziny - przedstawić graficznie elementy budżetu domowego
19. Budżet państwa.	- zdefiniować pojęcie budżet państwa - wymienić zasady tworzenia budżetu państwa	- omówić zasady tworzenia budżetu państwa - scharakteryzować kształtowanie się budżetu w Polsce
20. Budżet jednostek Samorządu terytorialnego	- wskazać na mapie administracyjnej województwa miejscowości będące siedzibą gmin - wyliczyć główne źródła dochodów gmin	- wyjaśnić z czego wynika różna sytuacja finansowa jednostek samorządowych
21. Źródła informacji gospodarczej.	- wymienić główne źródła informacji gospodarczej dotyczące całości kraju oraz jednostkowej firmy - określić ewidencję księgową	- scharakteryzować Mały Rocznik Statystyczny jako źródło informacji - omówić przyczyny różnic pomiędzy poszczególnymi województwami w zakresie zatrudnienia w przemyśle, usługach i liczbie indywidualnych firm
22. Cykl koniunkturalny w gospodarce.	- zdefiniować cykl koniunkturalnego - wymienić główne fazy cyklu koniunkturalnego	- porównać kształtowanie się wskaźnika produkcji w poszczególnych fazach cyklu

24. Zasady skutecznej komunikacji.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie komunikacji interpersonalnej - przedstawić graficznie wieloznaczność pojęcia komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić, że umiejętności interpersonalne są ważne dla każdego - stworzyć grupę przesłanek ważnych z punktu widzenia kontaktu szefa z pracownikami
25. Komunikacja werbalna.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnić rodzaje wypowiedzi - omówić cechy komunikacji werbalnej
26. Komunikacja niewerbalna.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić co określa komunikacja niewerbalna - przedstawić na schemacie elementy komunikacji niewerbalnej	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować umiejętność aktywnego słuchania - wyjaśnić znaczenie elementów mowy ciała
27. Bariery w komunikacji międzyludzkiej.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić graficznie rodzaje barier występujących w komunikacji międzyludzkiej - wyjaśnić na czym polega wysyłanie fałszywych komunikatów	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzuj poszczególne kategorie zachowań przeciwstawnych - rozróżnić rodzaje barier jakie stwarzają między sobą ludzie
28. Rodzaje zachowań ludzkich. Asertywność.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić uczucia jakie wyzwalają w nas stany emocjonalne - wymienić rodzaje postaw asertywnych	<ul style="list-style-type: none"> - posegregować rodzaje zachowań, ich przyczyny i skutki,
29. Konflikty i możliwości ich rozwiązania.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie konfliktu - przedstawić graficznie rodzaje konfliktów	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować metody rozwiązywania konfliktów - rozwiązać konflikt na podstawie wybranej sytuacji
30. Prowadzenie negocjacji.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie negocjacji - wymienić rodzaje negocjacji	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować rodzaje negocjacji - usystematyzować umiejętności i cechy przydatne podczas negocjacji
31. Charakterystyka pracy zespołowej.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe cechy pracy zespołowej - wymienić zalety pracy zespołowej	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić, że praca zespołowa jest podstawową formą organizacji pracy we współczesnych przedsiębiorstwach - opisać cechy pracy zespołowej
32. Wartości w gospodarce rynkowej a zachowania nieetyczne.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić wartości obowiązujące w gospodarce rynkowej wg ważności - wymienić najczęstsze zachowania nieetyczne	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić na czym polegają przestępstwa w dziedzinie intelektualnej - przyporządkować poszczególne przypadki do konkretnych rodzajów zachowań
33. Korupcja – groźnym zjawiskiem w działalności publicznej.	<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcia dotyczące poszczególnych rodzajów korupcji - wymienić zjawiska sprzyjające korupcji	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzić wywód, który udowodni groźbę zjawiska korupcji dla państwa i dla obywateli - określić kroki jakie podjęły naczelne organy państwa aby ograniczyć zjawisko korupcji
34. Znaczenie pracy w gospodarce rynkowej.	<ul style="list-style-type: none"> - w wymienić aspekty w jakich można rozpatrywać pracę; - zdefiniować pojęcie „pracy”;	<ul style="list-style-type: none"> - omówić znaczenie pojęcia humanizacja pracy - określić znaczenia pracy gospodarce rynkowej
35. Rynek pracy w obecnych realiach gospodarczych.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: popyt na rynku pracy, podaż na rynku pracy, nierównowaga na rynku pracy - wymienić przyczyny nierównowagi na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> - omówić funkcjonowanie konkurencji na rynku pracy - scharakteryzować przyczyny nierównowagi na rynku pracy
36. Możliwości ograniczania bezrobocia.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić definicję bezrobocia - wymienić rodzaje bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> - omówić niekorzystne elementy struktury bezrobocia w Polsce
37. Tworzenie dokumentacji	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić sposoby poszukiwania przyszłej pracy	<ul style="list-style-type: none"> - przeanalizować oferty pracy - przygotować CV oraz list motywacyjny

przyszłemu pracodawcy - curriculum vitae.	- wymienić dokumenty niezbędne w procesie poszukiwania pracy	
38. Rozmowa kwalifikacyjna.	- wymienić czynności jakie musi wykonać kandydat na pracownika przygotowując się do rozmowy kwalifikacyjnej - wymienić dokumenty jakie powinien zabrać ze sobą kandydat na pracownika	- przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej na pracownika - wcielić się w rolę pracodawcy
39. Podstawy prawne zatrudnienia.	- zdefiniować pojęcie stosunku pracy - wymienić główne przepisy dotyczące zatrudnienia	- zinterpretować podstawowe zasady prawa pracy - omówić zakres przepisów Kodeksu Pracy
40. Prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy.	- wymienić podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy - wymienić rodzaje odpowiedzialności jakie ponosi pracownik za niewywiązywanie się ze swoich obowiązków	- przeanalizować podstawowe aspekty ochrony pracy kobiet - dopasować rodzaje odpowiedzialności pracownika do ewentualnie stosowanych sankcji przez pracodawcę - ocenić znaczenie nagany i kary finansowej w funkcjonowaniu firmy
41. Specyfika pracy osób niepełnosprawnych	- wymienić normy jakie powinien spełniać zakład pracy chronionej - wymienić korzyści jakie ma pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne	- scharakteryzować instytucję finansującą pracodawcom koszty tworzenia miejsc pracy osobom niepełnosprawnym - uzasadnić konieczność zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej stałej opieki medycznej
42. Sposoby rozwiązania umów o pracę.	- wymienić cechy umowy o pracę - przedstawić graficznie sposoby rozwiązania umów o pracę	- wyjaśnić korzyści z podpisania umowy na czas nieokreślony - omówić znaczenie świadectwa pracy
43. Płaca i jej funkcje.	- zdefiniować płacę - przedstawić graficznie funkcje płacy - wymienić rodzaje i systemy płac	- omówić formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac - porównać formy wynagrodzenia
44. Cele i rodzaje działalności gospodarczej.	- wymienić podstawowe rodzaje działalności gospodarczej - wymienić grupy czynników warunkujących rozwój działalności gospodarczej	- opisać przeobrażenia struktury polskiej gospodarki - określić rodzaj działalności gospodarczej - określić podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej
45. Rodzaje spółek i ich charakterystyka.	- zdefiniować pojęcie spółka - wymienić różne rodzaje spółek	- scharakteryzować rodzaje spółek - omówić zadania organów spółek
46. Zakładanie firmy. Plan budowy firmy.	- wymienić główne cechy człowieka przedsiębiorczego; - zdefiniować pojęcie struktura organizacyjna firmy	- określić uwarunkowania jakie powinien przewidzieć przedsiębiorca tworząc własny biznesplan - scharakteryzować bariery z jakimi może spotkać się przyszły przedsiębiorca
47. Wybór działalności gospodarczej. Lokalizacja firmy.	- wymienić jakie czynniki musi uwzględnić przyszły przedsiębiorca planując wybór działalności gospodarczej - wymienić rodzaje lokalizacji firmy	- scharakteryzować czynniki lokalizacji produkcji - przyporządkować konkretnym rodzajom działalności – czynniki je rozwijające bądź hamujące
48. Obszar działania - poznanie przyszłego rynku.	- przedstawić obszary, na których firma może prowadzić działalność - podać czynności poprzedzające wejście na rynek firmy	- przeprowadzić prostą analizę rynku, na którym firma zamierza działać - określić znaczenie niszy rynkowej w swoim regionie
49. Źródła finansowania działalności gospodarczej.	- zdefiniować podstawowe pojęcia związane z wynikiem finansowym: zysk, strata, rentowność	- zaprezentować możliwości finansowania działalności gospodarczej - przedstawić klasyfikację kosztów w przedsiębiorstwie

50. Procedura rejestracji działalności gospodarczej.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić urzędy i instytucje, które musi odwiedzić przyszły przedsiębiorca aby zarejestrować firmę - rozszyfrować skrót: NIP	<ul style="list-style-type: none"> - omówić procedurę zakładania firmy
51. Marketing.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie marketingu - przedstawić na schemacie elementy marketing-mixu	<ul style="list-style-type: none"> - dokonać analizy celów marketingu pod kątem sytuacji rynkowej - podać przykłady wyrobów, w których następuje wyraźna poprawa jakości
52. Tworzenie marki firmy.	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić graficznie elementy marki - wymienić cechy dobrego znaku firmowego	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić znaczenie poszczególnych kolorów w działalności gospodarczej - uzasadnić znaczenie kreowania pozytywnego wizerunku firmy
53. Kształtowanie ceny i sprzedaży produktów.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić pojęcia związane z obniżaniem cen - przedstawić na schemacie strategię cenową związaną z wprowadzaniem wyrobów na rynek	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić marketingowe znaczenie ceny - omówić uczestników dystrybucji jako ogniwa zapewniające proces powiązań kupna-sprzedaży
54. Reklamowanie towarów i usług.	<ul style="list-style-type: none"> - podać cel działań reklamowych - przedstawić graficznie niektóre sposoby reklamowania towarów i usług	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić twierdzenie, że reklama jest poważną gałęzią działalności gospodarczej - omówić wieloaspektowość twórczą związaną z przygotowaniem kampanii reklamowych
55. Obsługa i prawa konsumenta.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić obowiązki sprzedawcy wobec konsumenta wynikające z umowy kupna towaru - wymienić podstawowe formy obsługi klienta	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować różnice istniejące między reklamacją niezgodności towaru z umową a gwarancją - omówić odpowiedzialność sprzedawcy wynikającą z wymagań towaru
56. Zarządzanie firmą.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić zasady jakimi powinien kierować się szef organizując pracę przedsiębiorstwa - wyjaśnić na czym polega zasada koncentracji pracy	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić tezę, że wydajność pracy jest ważnym czynnikiem kształtującym efektywność funkcjonowania firmy
57. Zasady doboru pracowników.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić z jakich elementów składa się dobrze sformułowany list motywacyjny - wymienić czynniki jakie powinien brać pod uwagę przedsiębiorca przy doborze pracowników do pracy	<ul style="list-style-type: none"> - usystematyzować wg pewnej hierarchii ważności cechy indywidualne kandydata na pracownika dopasowując je do rodzaju wykonywanej pracy - podać czynniki brane pod uwagę przy rekrutacji pracowników do swojej firmy,
58. Kierowanie ludźmi.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić style kierowania - wymienić zadania kierownika związane ze sprawowaniem nadzoru nad personelem	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić tezę, że zasady nagradzania pracowników powinny być współmierne do zasług lub przewinień - przedstawić argumenty za obsadzaniem wolnych stanowisk własnym personelem
59. Obieg dokumentacji i przepływ informacji w firmie.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe elementy zarządzania firmą - podać harmonogram czynności porządkujących przepływ informacji	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić ważność znakowania, przechowywania i archiwizowania akt - zaprojektować prostą instrukcję przepływu informacji
60. Dokumentowanie zdarzeń gospodarczych w zakładzie.	<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcie rachunkowości - wymienić główną obowiązującą zasadę w rachunkowości	<ul style="list-style-type: none"> - sklasyfikować dokumenty rachunkowe wg różnych kryteriów - scharakteryzować do wód księgowy
61. Księgowość firmy – zasady jej prowadzenia.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie księgowości - wymienić zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować kwalifikacje jakim powinna odpowiadać osoba zatrudniona w księgowości - udowodnić, że stosowanie tzw. księgowości kreatywnej jest działaniem nieetycznym

62. Podatkowa księga przychodów i rozchodów.	<ul style="list-style-type: none"> - podać przeznaczenie księgi przychodów i rozchodów - wymienić przepisy, których znajomość ułatwi prowadzenie księgi przychodów i rozchodów	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnić samodzielnie podatkową księgę przychodów i rozchodów - przedstawić różne możliwości prowadzenia księgowości firmy,
63. Gospodarowanie majątkiem firmy. Likwidacja przedsiębiorstwa.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje majątku przedsiębiorstwa; - wymienić źródła finansowania majątku przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować sposoby likwidacji działalności gospodarczej
64. Sens płacenia podatków.	<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcie podatku - wymienić cechy podatku - wymienić rodzaje podatków	<ul style="list-style-type: none"> - obliczyć wysokość podatku dochodowego
65. Podatek od towarów i usług (VAT).	<ul style="list-style-type: none"> - podać podstawę prawną wprowadzenia w Polsce – VAT-u - wymienić podział deklaracji podatku VAT	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować podatek VAT - wypełnić deklarację VAT
66. Wspólne opodatkowanie.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić komu przysługuje prawo do wspólnego opodatkowania	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić jakie warunki musi spełnić małżeństwo aby mogło wspólnie opodatkować się
67. Opodatkowanie dochodów z pracy.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie przychody ze stosunku pracy - przedstawić na schemacie dochody z pracy	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić krótką historię funkcjonowania kosztów uzyskania przychodu
68. Ubezpieczenia.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie ubezpieczenia - przedstawić na schemacie podział ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> - omówić grupy ubezpieczeń społecznych - uzasadnić dlaczego ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe
69. System emerytalny.	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić na czym polega aktualny system emerytalny w Polsce - przedstawić graficznie elementy systemu emerytalnego	<ul style="list-style-type: none"> - określić korzyści płynące z ubezpieczenia emerytalne - wypełnić deklarację ZUS
70. Ubezpieczenia zdrowotne.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić świadczenia z ubezpieczenia społecznego przysługujące ubezpieczonemu	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić prawa osoby ubezpieczonej - wyjaśnić zasady finansowania ubezpieczeń zdrowotnych
71. Funkcjonowanie ubezpieczeń gospodarczych.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podział ubezpieczeń gospodarczych; - podać nazwę dokumentu, który wiąże się z ubezpieczeniami gosp.	<ul style="list-style-type: none"> - opisać treść umowy ubezpieczeniowej - przeanalizować zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela
72. Położenie Polski w Europie.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy centralnego położenia Polski w Europie - wymienić elementy współpracy międzynarodowej	<ul style="list-style-type: none"> - przeanalizować położenie Polski pod względem gospodarczym
73. Podstawy funkcjonowania Unii Europejskiej.	<ul style="list-style-type: none"> - wymienić filary działalności Unii Europejskiej - wymienić elementy procesu integracji europejskiej	<ul style="list-style-type: none"> - omówić główne instytucje Unii Europejskiej - określić korzyści i koszty wynikające z przystąpienia Polski do UE
74. Współpraca euroregionalna.	<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie euroregionu	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej

2.1 Materiał nauczania

1. Pieniądz i bankowość.

- Przedsiębiorczość jako postawa. Najważniejsze cechy osoby przedsiębiorczej.
- Postawy i umiejętności człowieka przedsiębiorczego.
- Krótka historia pieniądza.
- Cechy i funkcje pieniądza.
- Płynność wartości pieniądza.
- Inflacja – jej przyczyny i skutki. Kształtowanie się kursu walutowego.
- Bank centralny. Zadania banku centralnego. Jego funkcje . Finansowa polityka stabilizacyjna.
- Zadania i funkcje banków komercyjnych. Bankowy Fundusz Gwarancyjny. Bankowość elektroniczna.
- Posiadanie rachunku bankowego. Formy rozliczeń bezgotówkowych.
- Czeki i karty płatnicze.
- Kredyt jako możliwość finansowania przedsięwzięcia gospodarczego.
- Rodzaje kredytów. Umowa kredytowa. Warunki uzyskania kredytu gospodarczego.
- Fundusze inwestycyjne.

2. Istota funkcjonowania gospodarki.

- Przemiany gospodarcze w Polsce.
- Od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej.
- Ważne pojęcia: prywatyzacja, restrukturyzacja, reprivatyzacja, demonopolizacja.
- System gospodarki centralnie sterowanej. System gospodarki rynkowej.
- Przestanki przemian gospodarczych w Polsce po 1989 r.
- Sposoby pomiaru wzrostu gospodarczego.
- Podstawowe mierniki: Produkt krajowy brutto, Produkt narodowy brutto, produkcja globalna,
- Przejawy zmian struktury gospodarczej Polski
- Funkcjonowanie podmiotów w gospodarce rynkowej.
- Gospodarstwa domowe. Przedsiębiorstwa. Spółki. Państwo.
- Formy własności firm.
- Giełda papierów wartościowych. Rodzaje giełd. Kursy akcji. Spółki giełdowe. Ceduła giełdowa.
- Rodzaje papierów wartościowych. Akcje. Obligacje. Bilety skarbowe. Weksle.
- Rodzaje emisji akcji. Ceny akcji. Rodzaje rynków papierów wartościowych.
- Budżety. Zasady budżetowe. Budżet domowy. Budżety jednostek samorządu terytorialnego
- Dochody i wydatki budżetu.
- Podstawowe źródła informacji gospodarczej w firmie. Inne źródła informacji gospodarczej.
- Pojęcie cyklu koniunkturalnego. Przebieg cyklu. Cechy charakterystyczne poszczególnych faz.
- Kształtowanie się poszczególnych mierników w kolejnych fazach.

3. Komunikacja interpersonalna.

- Proces komunikowania się, Wieloznaczność pojęcia komunikacja.
- Rodzaje komunikacji społecznej. Elementy komunikatu.
- Komunikacja werbalna. Cele rozmowy, Rodzaje wypowiedzi.
- Komunikacja niewerbalna. Bariery w komunikacji społecznej.
- Rodzaje zachowań. Możliwości poznania własnej osobowości. Przyczyny i skutki różnych rodzajów zachowań ludzkich. Przypadki zachowań asertywnych.
- Pojęcie i rodzaje konfliktów. Radykalne sposoby rozwiązywania konfliktów.
- Umiejętności negocjacyjne. Rodzaje negocjacji. Umiejętności i cechy przydatne podczas prowadzenia negocjacji.
- Osobowość człowieka. Elementy sukcesu w pracy zawodowej. Predyspozycje własne do pracy zawodowej i prowadzenia działalności gospodarczej.
- Organizacja pracy we współczesnych przedsiębiorstwach. Cechy i zasady pracy zespołowej.
- Zalety pracy zespołowej.
- Etyka w biznesie. Elementy postępowania etycznego Wartości obowiązujące w gospodarce rynkowej. Przykłady zachowań nieetycznych – ich charakterystyka.
- Korupcja – jej rodzaje. Zjawiska sprzyjające korupcji. Regulacje służące zwalczaniu korupcji. Działania Rady Europy dotyczące zwalczania korupcji.

4. Praca.

- Aspekty pracy w życiu człowieka Humanizacja pracy. Elementy procesu pracy.
- Popyt i podaż na rynku pracy. Nierównowaga – i jej przyczyny na rynku.
- Pojęcie i rodzaje bezrobocia. Struktura bezrobocia w Polsce. Negatywne i pozytywne (?) skutki bezrobocia. Polityka społeczna państwa w zakresie ograniczania bezrobocia. Czynniki ograniczające bezrobocie. Instytucje wspomagające osoby poszukujące pracy.
- Etapy poszukiwania pracy. Tworzenie współczesnego życiorysu (CV). Opracowanie listu motywacyjnego. Europejski współczesny życiorys (Europass).
- Rozmowa kwalifikacyjna – porady praktyczne.
- Przepisy prawne stanowiące podstawę zatrudnienia. Zakres obowiązywania przepisów KP.
- Zasady prawa pracy. Sposoby nawiązania stosunku pracy. Cechy umowy o pracę.
- Obowiązki i prawa pracownika i pracodawcy.
- Okoliczności zatrudniania osób niepełnosprawnych.
- Sposoby rozwiązywania umów o pracę
- Rodzaje wynagrodzenia pracownika za pracę, Systemy płac, Funkcje płacy.

5. Przedsiębiorstwo.

- Podstawowe cele prowadzenia działalności gospodarczej(podaż, popyt, ceny)
- Czynniki sprzyjające działalności gospodarczej społeczeństw
- Rodzaje działalności gospodarczej wynikające z ustawy
- Cechy charakterystyczne różnych rodzajów spółek
- Podstawy prawne funkcjonowania w/w podmiotów gospodarczych
- Organy zarządcze spółek, Możliwości zmian form prawnych spółek, Związki spółek
- Decyzja o założeniu własnej firmy.
- Plan budowy firmy – jego struktura. Rozpatrzenie różnych wariantów prowadzenia działalności gospodarczej (w tym ewentualne niepowodzenie)

- Czynniki wpływające na wybór działalności gospodarczej – różne opcje.
- Możliwości i rodzaje lokalizacji firmy. Warunki wyboru działalności produkcyjnej.
- Czynniki lokalizacji produkcji
- Zasięg działania firmy, Możliwości poznania przyszłego rynku, na którym będzie prowadzona działalność
- Źródła sfinansowania rozpoczęcia działalności gospodarczej, Podstawowe pojęcia związane z wynikiem finansowym przedsiębiorstwa
- Procedura rejestracji firmy, Kolejne etapy załatwiania formalności w urzędach.
- Podstawowe dokumenty związane z rejestracją działalności gospodarczej
- Główne cele marketingu, Kształtowanie produkcji, jakość, promocja
- Znak firmowy i jego znaczenie w działalności gospodarczej, Public relations
- Znaczenie kolorów w działalności gospodarczej,
- Elementy walki konkurencyjnej, Strategie cenowe, Sieć dystrybucji, Rodzaje opustów cenowych, Popyt elastyczny, Popyt mało elastyczny
- Wybrane sposoby reklamowania towarów i usług, Złe i dobre strony reklamy
- Obsługa konsumenta, Formy obsługi, Zasady dokonywania zakupu poza sklepem.
- Obowiązki sprzedawcy przy sprzedaży towaru, Prawa konsumenta, Przepisy prawne.
- Reklamacja, gwarancja.
- Zasady organizacji pracy przedsiębiorstwa
- Czynniki doboru pracowników do firmy
- Elementy zarządzania przedsiębiorstwem, Style kierowania, Zadania kierownika
- Zasady nagradzania i karania pracowników
- Działania związane z usprawnieniem przepływu informacji w firmie, Ważne elementy zarządzania firmą
- Zasady prowadzenia rachunkowości w firmie, Funkcje rachunkowości
- Klasyfikacja dowodów księgowych, Zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych
- Elementy majątku przedsiębiorstwa, Likwidacja działalności gospodarczej,
- Procedura związana z zakończeniem działalności gospodarczej.

6. Podatki i ubezpieczenia.

- Zasadność płacenia podatków, Różne rodzaje podatków, Klasyfikacja podatków wg różnych kryteriów, Podstawowe pojęcia związane z podatkami, Charakterystyka VAT-u
- Prawo do wspólnego opodatkowania. Elementy opodatkowania dochodów z pracy,
- Podział ubezpieczeń, Regulacje prawne dot. ubezpieczeń,
- Cechy charakterystyczne nowego systemu emerytalnego,
- Ubezpieczenia zdrowotne, Prawa ubezpieczonego,
- Świadczenia przysługujące ubezpieczonym,
- Ubezpieczenia gospodarcze- podział, zakres obowiązywania, Treść umowy ubezpieczenia
- Zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela

7. Współpraca międzynarodowa.

- Cechy położenia Polski w Europie, Szlaki komunikacyjne przechodzące przez Polskę,
- Początki integracji gospodarczej Europy, Główne filary funkcjonowania UE,
- Kraje tworzące Unię, Etapy przynależności poszczególnych krajów do Unii,
- Instytucje Unii Europejskiej – ogólna charakterystyka,

- Euroregiony – efektem współpracy przygranicznej, Zasady funkcjonowania Euroregionów,
- Globalizacja – jej przejawy, Pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji dla Polski,
- Uczestnictwo Polski w organizacjach międzynarodowych, Wyspecjalizowane organizacje międzynarodowe, w których obecna jest Polska.

3 Procedury osiągnięcia celów

3.1 Postulaty metodyczne

W większości dokumentów oświatowych traktujących o reformie zawarte są stwierdzenia sugerujące odchodzenie od tradycyjnych, podawczych metod nauczania. To dotyczy przede wszystkim przedmiotu „Podstawy przedsiębiorczości”, którego podstawa programowa kładzie większy nacisk na kompetencje a nie na wiedzę, zaleca to aby w uczniu wyzwać takie cechy jak: kreatywność, samodzielność w pozyskiwaniu wiedzy czy umiejętność wykorzystania jej w praktyce. Koniecznością staje się więc stosowanie na lekcjach z tego przedmiotu metod aktywizujących.

W nauczaniu „Podstaw przedsiębiorczości” duża ilość zajęć powinna być prowadzona w formie ćwiczeń praktycznych, ważne jest kształtowanie umiejętności wypełniania dużej grupy formularzy związanych z początkiem podjęcia działalności gospodarczej (bank, urzędy: miejski, skarbowy, statystyczny, ZUS, itd.).

Przedmiot ten powinien wykształcić u uczniów umiejętność samodzielnego podejmowania

decyzji, poczucie odpowiedzialności za inne osoby (bliscy, pracownicy) a co najważniejsze kształtować samodzielność i kreatywność w myśleniu. Nauka tych umiejętności wymusza na nauczycielach konieczność częstszego organizowania lekcji w formie „pracy w grupach”.

3.2 Proponowany podział godzin lekcyjnych

Nazwa części materiału nauczania	Wymiar godzin
1. Pieniądz i bankowość	8
2. Istota funkcjonowania gospodarki	15
3. Komunikacja interpersonalna	10
4. Praca	10
5. Przedsiębiorstwo	20
6. Podatki i ubezpieczenia	8
7. Współpraca międzynarodowa	5
RAZEM:	76

3.3 Metody preferowane w dydaktyce

W nauczaniu przedmiotu podstawy przedsiębiorczości koniecznością staje się stosowanie na lekcjach metod aktywizujących. Poniżej zaprezentuję kilka najbardziej przydatnych w realizacji celów edukacyjnych.

W tabeli zebrano metody nauczania najbardziej przydatne w realizacji celów edukacyjnych.

Najczęściej stosowane metody nauczania „Podstaw przedsiębiorczości”

- pogadanka
- burza mózgów
- dyskusja
- gra dydaktyczna
- ćwiczenia
- pokaz
- elementy wykładu
- metoda projektów

Debata szkolna. Metoda ta polega na tym, że biorą w niej udział dwa zespoły: pierwszy – który tezy broni i drugi, który ją neguje. W każdej z grup znajduje się po trzy osoby, jest także kilku sędziów, którzy całość dyskusji oceniają. Czas i kolejność wystąpień są z góry określone. Zespoły szukając i przedstawiając skuteczne argumenty mają za zadanie przekonać sędziów do własnego zdania. Pewną trudnością jest to, że stanowisko jakie będzie prezentować drużyna w debacie losuje się tuż przed nią. Metoda ta kształtuje przede wszystkim umiejętność krytycznego myślenia, dobór argumentów i ich prezentowanie na szerszym forum, przedstawienie własnego stanowiska i jego obronę. Umiejętnością, którą nabywa się w czasie przygotowania do debaty jest precyzyjne formułowanie sądów. Konieczność odpowiedzi na argumenty przeciwnika wymusza aktywne słuchanie. Poza tym metoda ta aktywizuje coś co nazwiemy komunikacją werbalną i niewerbalną. Zachęca do współpracy nie tylko na etapie debatowania ale także przygotowań przed nią. Kompetencje uczniów – to umiejętność np. przekonania pracodawcy o swoich możliwościach w przyszłej pracy.

Burza mózgów. Przydatność tej metody wyłania się wtedy gdy zaistnieje potrzeba zaprezentowania wielu pomysłów, związanych z rozwiązaniem jakiegoś problemu. Pozwala także sprawdzić na ile uczniowie opanowali wiedzę przekazaną wcześniej. Stosowanie tej metody na zajęciach pozwoli unaocznić uczniom możliwości i sposoby pozyskiwania pomysłów także na działalność gospodarczą. Metoda w szczególności kształtuje kreatywność uczniów, może być także wstępem do rozpoczęcia realizacji projektu.

Studium przypadku – polega na przedstawieniu sytuacji realnej lub hipotetycznej (założonej) a to z kolei ma zaktywizować uczniów na zajęciach. Czynnikiem wyzwalającym ich aktywność będzie emocjonalne potraktowanie całej sytuacji poprzez wyszukanie najkorzystniejszego rozwiązania. Metoda pozwala na określenie hierarchii wartości czy wykreowanie lidera.

Ćwiczenia praktyczne – na zajęciach z „Podstaw przedsiębiorczości” można przećwiczyć wypełnianie wielu dokumentów związanych nie tylko z prowadzeniem działalności gospodarczej. Mogą to być kwestionariusze osobowe, dokumenty dot. poszukiwania pracy, bankowe, prosta analiza wybranych przepisów prawnych.

Portfolio. Jest to gromadzenie przez ucznia w specjalnej teczce ewentualnie segregatorze, różnych materiałów dotyczących konkretnych tematów. Aktywność ucznia nakierowana jest na samodzielną i systematyczną pracę oraz doskonalenie umiejętności korzystania z różnych źródeł informacji (w tym także z Internetu). Portfolio może także przygotowywać uczniów do wykonania projektu.

Obserwacja i pomiar. Metoda polega na świadomym i planowym postrzeganiu zjawisk, procesów czy rzeczy bezpośrednio podczas przebywania w instytucjach, urzędach czy firmach oraz na sali lekcyjnej. Spostrzeżeń dokonują uczniowie, nauczyciel zaś stwarza możliwości obserwacji, ukierunkowuje ją bądź pomaga w rejestracji i interpretacji wyników.

Gry dydaktyczne i zręcznościowe. Na podstawie materiału przygotowanego przez NB Portal (płytką + komputer) uczniowie rozwiązują zadania typu strategicznego, gry sytuacyjne bądź symulacyjne. Dzięki tej metodzie zachowania uczniów powinny być bardziej operacyjne, nakierowane na działanie, spontaniczne. Metoda ta doskonali u uczniów obsługę komputera oraz pozwala zaobserwować prawdziwych liderów.

Ćwiczenia np. zlecenie samodzielnego napisania przez ucznia listu motywacyjnego bądź CV, na bazie życiorysu któregoś z rodziców bądź osoby bliskiej po uprzednim podaniu przez nauczyciela typowego wzoru takiego dokumentu. Dochodzi do tego umiejętność wypełniania dużej grupy formularzy związanych z początkiem podjęcia działalności gospodarczej.(bank, urzędy: miejski, skarbowy, statystyczny, ZUS, itd.).

3.4 Środki dydaktyczne

Aby zrealizować program potrzebne będą następujące środki dydaktyczne:

- podręcznik
- zeszyt ćwiczeń
- materiały źródłowe(przepisy prawne, formularze i odpowiednie druki z banku, urzędów: miejskiego, skarbowego, statystycznego, ZUS-u, SANEPIDU, wzory umów cywilno-prawnych, teksty źródłowe), dane statystyczne, mapy administracyjne, gospodarcze, polityczne, foliogramy, filmy. Wskazane jest korzystanie z odpowiedniego oprogramowania komputerowego i wykorzystanie zasobów Internetu.

3.5 Spis wykorzystywanej literatury

1. Balawajder K., *Konflikty interpersonalne*, Katowice 1992
2. Begg D., Dornbusch R., Fischer R., *Ekonomia*. PWE, Warszawa 1999.
3. Bień W., *Rynek papierów wartościowych*, Difin, Warszawa 2001.
4. Bogacka - Kisiel E., Łyszczak M., *Finanse i bankowość. Zarys problematyki*, Wydawnictwo AE Wrocław 1999.
5. Fierla I., *Geografia gospodarcza świata*, PWE, Warszawa 1998
6. Nasiłowski M., *Podstawy mikro- i makroekonomii*, Wydawnictwo Key, Text, Warszawa 1994.
7. Nęcki Z., *Komunikowanie interpersonalne*, Ossolineum, Wrocław-Warszawa-Kraków 1992
8. Nojszewska E., *Podstawy ekonomii*, WS i P Warszawa 1997.
9. Norek E., *Spółki cywilne i handlowe. Wzory umów i innych aktów*, Wydawnictwa Prawnicze PWN Warszawa 1997.
10. Woś J., *Integracja europejska*, Wydawnictwo WSB, Poznań 1999.

3.6 Postulowane wyposażenie pracowni przedmiotowej

Pracownia przedmiotowa powinna być wyposażona w komputer, projektor multimedialny, rzutnik folii, ekran, tablicę, tablice magnetyczne lub korkowe, odtwarzacz CD/DVD, telewizor, ewentualnie kamerę wideo, podręczną biblioteczkę, w której powinny się znajdować: podręcznik, przewodnik metodyczny dla nauczyciela, podstawowe akty prawne, tj. kodeks spółek handlowych, kodeks cywilny, kodeks pracy, ustawa Prawo spółdzielcze, ustawa o ochronie konkurencji i konsumenta, ustawa o finansach

publicznych, ustawa budżetowa oraz schematy organizacyjne i przykładowe statuty różnych przedsiębiorstw, roczniki statystyczne i literatura fachowa dotycząca gospodarki rynkowej, dysproporcji gospodarczych, integracji Polski z Unią Europejską i inne według uznania nauczyciela, ławki i krzesła, które można dowolnie ustawiać do organizowania zajęć w grupie.

4 Opis założonych osiągnięć ucznia

4.1 Formułowanie i hierarchizacja wymagań programowych

WYMAGANIA PROGRAMOWE PODSTAWOWE	WYMAGANIA PROGRAMOWE PONADPODSTAWOWE
Uczeń potrafi	Uczeń potrafi:
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić przykładowe cechy osoby przedsiębiorczej - wymienić umiejętności oraz postawy łączące się z cechami człowieka przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> - usystematyzować cechy czło wieka przedsiębiorczego wg hierarchii ważności(K.K) - dobrać do wybranych cech człowieka przedsiębiorczego postawy bądź umiejętności
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia związane z finansami: pieniądz, barter, inflacja - wyjaśnić zwrot - bicie pieniądza 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić funkcjonowanie pieniądza - wyjaśnić na czym polegało znaczenie tzw. kwitów depozytowych
<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić na prostym schemacie funkcje jakie pełni pieniądz - zdefiniować pojęcia: deprecjacja, denominacja dewaluacja 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zjawisko denominacji na przykładzie Polski - scharakteryzować skutki dewaluacji ogłoszonej oficjalnie przez władze danego państwa
<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić główne cele NBP - wymienić podstawowe zadania NBP 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zakres działania banku centralnego - określić funkcję stabilizacyjną NBP
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe funkcje banków komercyjnych - podać podstawę prawną funkcjonowania banków komercyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić celowość powołania do życia Bankowego Funduszu Gwarancyjnego - opisać istotę funkcjonowania bankowości elektronicznej
<ul style="list-style-type: none"> - określić następujące pojęcia: polecenie przelewu, umowa debetowa, akredytywa - narysować w postaci schematu formy rozliczeń bezgotówkowych 	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnić umowę rachunku bankowego - wybrać właściwe formularze i przelać określoną kwotę ze swojego rachunku na inny
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje czeków - wymienić podstawowe rodzaje kart płatniczych 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić przeznaczenie numeru identyfikacyjnego PIN - określić jakiego rodzaju informacje zawiera karta płatnicza, którą otrzymujemy z banku
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje kredytów - wymienić formy finansowania przedsiębiorcy 	<ul style="list-style-type: none"> - wykazać różnice występujące między rodzajami kredytów - omówić procedurę uzyskania kredytu gospodarczego
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy gospodarki centralnie sterowanej lub gospodarki rynkowej; - pokazać na mapie państwa nowopowstałe w Europie po 1990 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować sytuację polityczną i gospodarczą Polski po II wojnie światowej - objaśnić w jakiej sytuacji znalazły się państwa, które uniezależniły się od ZSRR po 1990 r.
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: produkt krajowy brutto, produkt narodowy brutto, produkcja globalna - wymienić mierniki charakteryzujące gospodarkę? 	<ul style="list-style-type: none"> - opisać tendencje jakie zarysowały się w gospodarce polskiej po 1992 r. - przeanalizować zmiany wybranych wskaźników polskiej gospodarki

<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcia: popyt, podaż, cena - co to jest: prawo popytu, prawo podaży 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić jakie funkcje pełni w gospodarce mechanizm rynkowy - omówić znaczenie dla przedsiębiorstwa konkurencji na rynku
<ul style="list-style-type: none"> - narysować na schemacie podmioty występujące w gospodarce rynkowych - wskazać kto współtworzy gospodarstwo domowe 	<ul style="list-style-type: none"> - przeanalizować na podstawie tabeli strukturę wydatków Polaków - przedstawić pomysł na zrationalizowanie własnych wydatków
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie przedsiębiorstwa - podać definicje następujących pojęć: zysk strata, osoba fizyczna - wymienić podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić tezę, że zmiana ustroju gospod. W Polsce stała się impulsem do podejmowania działalności gosp. na własny rachunek - omówić schemat podstawowych form własności firm
<ul style="list-style-type: none"> - podać rolę giełdy w gospodarce rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić historyczne uwarunkowania powstania giełdy w Polsce - omówić zadania maklera giełdowego
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: akcja, obligacja, bon skarbowy, weksel - przedstawić podział papierów wartościowych 	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować prawa właściciela akcji do uczestnictwa w kapitale spółki akcyjnej - wyjaśnić zasady posiadania akcji uprzywilejowanych - wyjaśnić jakimi cechami różnią się poszczególne papiery wartościowe
<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnij poszczególne wartości akcji - wyróżnić segmenty rynku papierów wartościowych 	<ul style="list-style-type: none"> - określić kryterium emisji akcji spółki akcyjnej - rozróżnić cele emisji papierów wartościowych dla posiadaczy wolnych środków finansowych i dla przedsiębiorstw
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie państwa jako podmiotu gospodarczego - wymienić główne zadania państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić wpływ państwa na podejmowanie inicjatyw gospodarczych - dokonać oceny państwa w wywiązywaniu się z zadań wobec obywateli
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: budżet, przychody, „rozchody - wymienić elementy budżetu domowego 	<ul style="list-style-type: none"> - skonstruować budżet domowy na przykładzie struktury przychodów i rozchodów własnej rodziny - przedstawić graficznie elementy budżetu domowego
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie budżet państwa - wymienić zasady tworzenia budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - omówić zasady tworzenia budżetu państwa - scharakteryzować kształtowanie się budżetu w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> - wskazać na mapie administracyjnej województwa miejscowości będące siedzibą gmin - wyliczyć główne źródła dochodów gmin 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić z czego wynika różna sytuacja finansowa jednostek samorządowych
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne źródła informacji gospodarczej dotyczące całości kraju oraz jednostkowej firmy - określić ewidencję księgową 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować Mały Rocznik Statystyczny jako źródło informacji - omówić przyczyny różnic pomiędzy poszczególnymi województwami w zakresie zatrudnienia w przemyśle, usługach i liczbie indywidualnych firm
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować cykl koniunkturalnego - wymienić główne fazy cyklu koniunkturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> - porównać kształtowanie się wskaźnika produkcji w poszczególnych fazach cyklu
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie komunikacji interpersonalnej - przedstawić graficznie wieloznaczność pojęcia komunikacja 	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić, że umiejętności interpersonalne są ważne dla każdego - stworzyć grupę przesłanek ważnych z punktu widzenia kontaktu szefa z pracownikami
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnić rodzaje wypowiedzi - omówić cechy komunikacji werbalnej
<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić co określa komunikacja niewerbalna - przedstawić na schemacie elementy komunikacji niewerbalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować umiejętność aktywnego słuchania - wyjaśnić znaczenie elementów mowy ciała

<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić graficznie rodzaje barier występujących w komunikacji międzyludzkiej - wyjaśnić na czym polega wysyłanie fałszywych komunikatów	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzuj poszczególne kategorie zachowań przeciw stawnych - rozróżnić rodzaje barier jakie stwarzają między sobą ludzie
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić uczucia jakie wywołują w nas stany emocjonalne - wymienić rodzaje postaw asertywnych	<ul style="list-style-type: none"> - posegregować rodzaje zachowań, ich przyczyny i skutki,
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie konfliktu - przedstawić graficznie rodzaje konfliktów	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować metody rozwiązywania konfliktów - rozwiązać konflikt na podstawie wybranej sytuacji
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie negocjacji - wymienić rodzaje negocjacji	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować rodzaje negocjacji - usystematyzować umiejętności i cechy przydatne podczas negocjacji
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe cechy pracy zespołowej - wymienić zalety pracy zespołowej	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić, że praca zespołowa jest podstawową formą organizacji pracy we współczesnych przedsiębiorstwach - opisać cechy pracy zespołowej
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić wartości obowiązujące w gospodarce rynkowej wg ważności - wymienić najczęstsze zachowania nieetyczne	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić na czym polegają przestępstwa w dziedzinie intelektualnej - przyporządkować poszczególne przypadki do konkretnych rodzajów zachowań
<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcia dotyczące poszczególnych rodzajów korupcji - wymienić zjawiska sprzyjające korupcji	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzić wywód, który udowodni groźbę zjawiska korupcji dla państwa i dla obywateli - określić kroki jakie podjęły naczelne organy państwa aby ograniczyć zjawisko korupcji
<ul style="list-style-type: none"> - w wymienić aspekty w jakich można rozpatrywać pracę - zdefiniować pojęcie „pracy”;	<ul style="list-style-type: none"> - omówić znaczenie pojęcia humanizacja pracy - określić znaczenia pracy gospodarce rynkowej
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować następujące pojęcia: popyt na rynku pracy, podaż na rynku pracy, nierównowaga na rynku pracy - wymienić przyczyny nierównowagi na rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> - omówić funkcjonowanie konkurencji na rynku pracy - scharakteryzować przyczyny nierównowagi na rynku pracy
<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić definicję bezrobocia - wymienić rodzaje bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> - omówić niekorzystne elementy struktury bezrobocia w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić sposoby poszukiwania przyszłej pracy - wymienić dokumenty niezbędne w procesie poszukiwania pracy	<ul style="list-style-type: none"> - przeanalizować oferty pracy - przygotować CV oraz list motywacyjny
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić czynności jakie musi wykonać kandydat na pracownika przygotowując się do rozmowy kwalifikacyjnej - wymienić dokumenty jakie powinien zabrać ze sobą kandydat na pracownika	<ul style="list-style-type: none"> - przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej na pracownika - wcielić się w rolę pracodawcy
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie stosunku pracy - wymienić główne przepisy dotyczące zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> - zinterpretować podstawowe zasady prawa pracy - omówić zakres przepisów Kodeksu Pracy
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy - wymienić rodzaje odpowiedzialności jakie ponosi pracownik za niewywiązywanie się ze swoich obowiązków	<ul style="list-style-type: none"> - przeanalizować podstawowe aspekty ochrony pracy kobiet - dopasować rodzaje odpowiedzialności pracownika do ewentualnie stosowanych sankcji przez pracodawcę - ocenić znaczenie nagany i kary finansowej w funkcjonowaniu firmy

<ul style="list-style-type: none"> - wymienić normy jakie powinien spełniać zakład pracy chronionej - wymienić korzyści jakie ma pracodawca zatrudniający osoby niepełnosprawne	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować instytucję finansującą pracodawcom koszty tworzenia miejsc pracy osobom niepełnosprawnym - uzasadnić konieczność zatrudnienia w zakładzie pracy chronionej stałej opieki medycznej
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić cechy umowy o pracę - przedstawić graficznie sposoby rozwiązywania umów o pracę	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić korzyści z podpisania umowy na czas nieokreślony - omówić znaczenie świadectwa pracy
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować płacę - przedstawić graficznie funkcje płacy - wymienić rodzaje i systemy płac	<ul style="list-style-type: none"> - omówić formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac - porównać formy wynagrodzenia
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe rodzaje działalności gospodarczej - wymienić grupy czynników warunkujących rozwój działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> - opisać przeobrażenia struktury polskiej gospodarki - określić rodzaj działalności gospodarczej - określić podstawy prawne prowadzenia działalności gospodarczej
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie spółka - wymienić różne rodzaje spółek	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować rodzaje spółek - omówić zadania organów spółek
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić główne cechy człowieka przedsiębiorczego; - zdefiniować pojęcie struktura organizacyjna firmy	<ul style="list-style-type: none"> - określić uwarunkowania jakie powinien przewidzieć przedsiębiorca tworząc własny biznesplan - scharakteryzować bariery z jakimi może spotkać się przyszły przedsiębiorca
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić jakie czynniki musi uwzględnić przyszły przedsiębiorca planując wybór działalności gospodarczej - wymienić rodzaje lokalizacji firmy	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować czynniki lokalizacji produkcji - przyporządkować konkretnym rodzajom działalności – czynniki je rozwijające bądź hamujące
<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić obszary, na których firma może prowadzić działalność - podać czynności poprzedzające wejście na rynek firmy	<ul style="list-style-type: none"> - przeprowadzić prostą analizę rynku, na którym firma zamierza działać - określić znaczenie niszy rynkowej w swoim regionie
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować podstawowe pojęcia związane z wynikiem finansowym: zysk, strata, rentowność	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować możliwości finansowania działalności gospodarczej - przedstawić klasyfikację kosztów w przedsiębiorstwie
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić urzędy i instytucje, które musi odwiedzić przyszły przedsiębiorca aby zarejestrować firmę - rozszyfrować skrót: NIP	<ul style="list-style-type: none"> - omówić procedurę zakładania firmy
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie marketingu - przedstawić na schemacie elementy marketing-mixu	<ul style="list-style-type: none"> - dokonać analizy celów marketingu pod kątem sytuacji rynkowej - podać przykłady wyrobów, w których następuje wyraźna poprawa jakości
<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić graficznie elementy marki - wymienić cechy dobrego znaku firmowego	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić znaczenie poszczególnych kolorów w działalności gospodarczej - uzasadnić znaczenie kreowania pozytywnego wizerunku firmy
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić pojęcia związane z obniżaniem cen - przedstawić na schemacie strategię cenową związane z wprowadzaniem wyrobów na rynek	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić marketingowe znaczenie ceny - omówić uczestników dystrybucji jako ogniwa zapewniające proces powiązań kupna-sprzedaży
<ul style="list-style-type: none"> - podać cel działań reklamowych - przedstawić graficznie niektóre sposoby reklamowania towarów i usług	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić twierdzenie, że reklama jest poważną gałęzią działalności gospodarczej - omówić wieloaspektowość twórczą związaną z przygotowaniem kampanii reklamowych
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić obowiązki sprzedawcy wobec konsumenta wynikające z umowy kupna towaru - wymienić podstawowe formy obsługi klienta	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować różnice istniejące między reklamacją niezgodności towaru z umową a gwarancją - omówić odpowiedzialność sprzedawcy wynikającą z wymagań towaru

<ul style="list-style-type: none"> - wymienić zasady jakimi powinien kierować się szef organizując pracę przedsiębiorstwa - wyjaśnić na czym polega zasada koncentracji pracy	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić tezę, że wydajność pracy jest ważnym czynnikiem kształtującym efektywność funkcjonowania firmy
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić z jakich elementów składa się dobrze sformułowany list motywacyjny - wymienić czynniki jakie powinien brać pod uwagę przedsiębiorca przy doborze pracowników do pracy	<ul style="list-style-type: none"> - usystematyzować wg pewnej hierarchii ważności cechy indywidualne kandydata na pracownika dopasowując je do rodzaju wykonywanej pracy - podać czynniki brane pod uwagę przy rekrutacji pracowników do swojej firmy,
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić style kierowania - wymienić zadania kierownika związane ze sprawowaniem nadzoru nad personelem	<ul style="list-style-type: none"> - udowodnić tezę, że zasady nagradzania pracowników powinny być współmierne do zasług lub przewinień - przedstawić argumenty za obsadzaniem wolnych stanowisk własnym personelem
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podstawowe elementy zarządzania firmą - podać harmonogram czynności porządkujących przepływ informacji	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnić ważność znakowania, przechowywania i archiwizowania akt - zaprojektować prostą instrukcję przepływu informacji
<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcie rachunkowości - wymienić główną obowiązującą zasadę w rachunkowości	<ul style="list-style-type: none"> - sklasyfikować dokumenty rachunkowe wg różnych kryteriów - scharakteryzować dowód księgowy
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie księgowości - wymienić zasady prowadzenia ksiąg rachunkowych	<ul style="list-style-type: none"> - zaprezentować kwalifikacje jakim powinna odpowiadać osoba zatrudniona w księgowości - udowodnić, że stosowanie tzw. księgowości kreatywnej jest działaniem nieetycznym
<ul style="list-style-type: none"> - podać przeznaczenie księgi przychodów i rozchodów - wymienić przepisy, których znajomość ułatwi prowadzenie księgi przychodów i rozchodów	<ul style="list-style-type: none"> - wypełnić samodzielnie podatkową księgę przychodów i rozchodów - przedstawić różne możliwości prowadzenia księgowości firmy,
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić rodzaje majątku przedsiębiorstwa; - wymienić źródła finansowania majątku przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować sposoby likwidacji działalności gospodarczej
<ul style="list-style-type: none"> - określić pojęcie podatku - wymienić cechy podatku - wymienić rodzaje podatków	<ul style="list-style-type: none"> - obliczyć wysokość podatku dochodowego
<ul style="list-style-type: none"> - podać podstawę prawną wprowadzenia w Polsce – VAT-u - wymienić podział deklaracji podatku VAT	<ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzować podatek VAT - wypełnić deklarację VAT
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić komu przysługuje prawo do wspólnego opodatkowania	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić jakie warunki musi spełnić małżeństwo aby mogło wspólnie opodatkować się
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie przychody ze stosunku pracy - przedstawić na schemacie dochody z pracy	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić krótką historię funkcjonowania kosztów uzyskania przychodu
<ul style="list-style-type: none"> - zdefiniować pojęcie ubezpieczenia - przedstawić na schemacie podział ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> - omówić grupy ubezpieczeń społecznych - uzasadnić dlaczego ubezpieczenia społeczne są obowiązkowe
<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnić na czym polega aktualny system emerytalny w Polsce - przedstawić graficznie elementy systemu emerytalnego	<ul style="list-style-type: none"> - określić korzyści płynące z ubezpieczenia emerytalne - wypełnić deklarację ZUS
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić świadczenia z ubezpieczenia społecznego przysługujące ubezpieczonym - wymienić podstawę prawną korzystania z opieki zdrowotnej w nowym systemie	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawić prawa osoby ubezpieczonej - wyjaśnić zasady finansowania ubezpieczeń zdrowotnych
<ul style="list-style-type: none"> - wymienić podział ubezpieczeń gospodarczych; - podać nazwę dokumentu, który wiąże się z ubezpieczeniami gosp.	<ul style="list-style-type: none"> - opisać treść umowy ubezpieczeniowej - przeanalizować zakres odpowiedzialności ubezpieczyciela

- wymienić cechy centralnego położenia Polski w Europie - wymienić elementy współpracy międzynarodowej	- przeanalizować położenie Polski pod względem gospodarczym
- wymienić filary działalności Unii Europejskiej - wymienić elementy procesu integracji europejskiej	- omówić główne instytucje Unii Europejskiej - określić korzyści i koszty wynikające z przystąpienia Polski do UE
- zdefiniować pojęcie euroregionu - wymienić kilka bardziej znanych w Polsce euroregionów	- scharakteryzować korzyści płynące ze współpracy międzynarodowej

Kryteria ocen:

Ocenę *dopuszczającą* otrzymuje uczeń, który:

- rozumie i wykonuje polecenia przy pomocy nauczyciela,
- zapamiętał wiadomości traktowane jako elementarne do orientacji w treściach danego działu tematycznego i umie je odtworzyć przy pomocy nauczyciela
- przy pomocy nauczyciela rozpoznaje, nazywa i klasyfikuje poznane zjawiska, procesy, dokumenty,
- potrafi samodzielnie (lub z pomocą) wykonać proste ćwiczenie, zadanie, polecenie,
- współpracuje w zespole w trakcie wykonywania zadań,
- prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń

Ocenę *dostateczną* otrzymuje uczeń, który:

- rozumie polecenia i instrukcje
- zapamiętał podstawowe wiadomości dla danego działu tematycznego i potrafi samodzielnie je zaprezentować
- dokonuje selekcji i porównania poznanych zjawisk
- bez pomocy, poprawnie wykonuje proste ćwiczenia i zadania
- zdobytą wiedzę wykorzystuje w praktyce
- aktywnie uczestniczy w powierzonych pracach lub zadaniach zespołowych
- systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń

Ocenę *dobrą* otrzymuje uczeń, który:

- wykonuje otrzymane polecenia i instrukcje
- w efekcie poznanej na zajęciach problematyki (także na poziomie rozszerzonym) logicznie i spójnie ją prezentuje
- na podstawie poznanych procesów, zjawisk - uogólnia i formułuje wnioski
- aktywnie uczestniczy w zajęciach lekcyjnych
- poprawnie i sprawnie wykonuje ćwiczenia bądź inne zadania
- sprawnie wykorzystuje zdobytą wiedzę w praktyce
- jest zainteresowany omawianą na zajęciach problematyką
- potrafi zająć stanowisko w spornych kwestiach i broni własnych poglądów na forum klasy
- systematycznie i starannie prowadzi zeszyt przedmiotowy i zeszyt ćwiczeń

Na ocenę *bardzo dobrą* uczeń powinien wypełnić takie wymagania jak na ocenę *dobrą* a ponadto:

- wykazuje zainteresowanie przedmiotem oraz literaturą popularnonaukową związaną z omawianymi treściami
- korzysta z różnych źródeł informacji oraz je selekcjonuje
- logicznie interpretuje nowe sytuacje i zjawiska i w sposób twórczy rozwiązuje problemy
- na podstawie przyjętych kryteriów wartości ocenia otaczającą rzeczywistość
- kieruje się dobrem ogółu przy podejmowaniu decyzji
- nadzoruje pracę zespołu rówieśników
- bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych (pokrewnych) i uzyskuje wyróżniające wyniki na poziomie szkolnym

Ocenę *celującą* otrzyma uczeń, który wypełni wymagania takie jak na ocenę *bardzo dobrą* a ponadto:

- wykazuje szczególne zainteresowanie przedmiotem oraz literaturą popularnonaukową i specjalistyczną dotyczącą omawianej na zajęciach tematyki
- samodzielnie podejmuje decyzje o uczestnictwie w olimpiadach i konkursach właściwych dla przedmiotu i uzyskuje wyróżniające wyniki, godnie reprezentując szkołę
- wykonuje (indywidualnie bądź w zespole) zadania dodatkowe, znacznie wykraczające poza podstawę programową

4.2 Główne narzędzia kontroli

Na lekcjach przedsiębiorczości uczeń powinien być oceniany systematycznie z zastosowaniem różnorodnych narzędzi pomiaru dydaktycznego. Przedmiotem kontroli oraz podjęcia decyzji o ocenie będą:

- wiadomości, umiejętności oraz chęć ich zaprezentowania przez ucznia (w każdej chwili)
- umiejętność pozyskiwania informacji, jej selekcji z różnorodnych źródeł (Internet, oprogramowanie komputerowe)
- przebieg procesów myślowych – w tym m. in. czytanie ze zrozumieniem na podstawie analizowanych na zajęciach tekstów, opracowań, instrukcji, praca w grupie oraz indywidualna, wykonywanie ćwiczeń praktycznych oraz innych zadań umiejętność skutecznego komunikowania się z kolegami, koleżankami na zajęciach (korzystanie z nowoczesnych technologii informacyjnych)

Oceny cząstkowe (bieżące) uczeń otrzymuje zgodnie ze skalą obowiązującą w wewnątrzszkolnym systemie oceniania i są to:

- wypowiedzi ustne – na zadany temat, referaty, aktywny udział w dyskusji,
- sprawdziany pisemne różnego typu (kartkówki 15-minutowe z ostatnich 3 lekcji, testy bądź inne formy)
- prace zadawane do domu (pisemne, rysowanie prostych prac typu np. logo, pomysły na foldery, plakaty, plansze)
- wypełnianie zeszytu ćwiczeń i prowadzenie zeszytu przedmiotowego
- aktywność na zajęciach w tym także pozalekcyjnych (udział w konkursach, sesjach, debatach, tworzenie projektów)

Oceny: semestralna i roczna wystawiane są na podstawie ocen cząstkowych zgodnie z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania. Wymagania szczegółowe na poszczególne oceny zawarte są w przedmiotowym systemie oceniania.

5 Procedura ewaluacji programu nauczania

Celem ewaluacji będzie przede wszystkim zbieranie informacji dotyczących programu, przebiegu, właściwości i wyników jego realizacji, informacji o realizatorze i jego dorobku. Będzie to wykorzystane do podejmowania różnych decyzji związanych z realizacją programu po to aby zmniejszyć niepewność, podnieść skuteczność osiągania celów edukacyjnych. Z punktu widzenia pracy nauczyciela najbardziej korzystne będą te metody ewaluacji, które w miarę szybkim czasie dadzą mu prawdziwą odpowiedź – czy to co robi daje konkretny efekt w postaci widocznych postępów uczących się, czy ewentualnie należy coś zmienić jeszcze w trakcie realizacji programu. Uważam, że takimi najbardziej przydatnymi modelami ewaluacyjnymi są : tzw. klasyczny model ewaluacyjny, którego podstawą są wyniki nauczania uzyskiwane w pracy z danym programem oraz model action research opierający się o sumowanie wyników pochodzących z czterech faz: faza I – planowanie pracy, faza II – realizacja planu, działanie, faza III – obserwacja działania, faza IV – refleksja. Ten model stwarza autentyczne możliwości badawcze nauczycielom. W szkołach zawodowych jednym z narzędzi oceny tego czy program spełnił swoje założenia i oczekiwania są wyniki uczniów uzyskane na egzaminie potwierdzającym kwalifikacje zawodowe. Nauczyciele ucząc „Podstaw przedsiębiorczości” bierze pod uwagę tzw. standardy wymagań konkretnego zawodu oraz obecnie rozwijanie kompetencji kluczowych w zakresie przedsiębiorczości.

Przykładowa ankieta ewaluacyjna

IMIĘ :.....

NAZWISKO:.....

KLASA:.....

TEMAT LEKCJI:.....

ARKUSZ PODSUMOWUJĄCY TWOJĄ PRACĘ PODCZAS DZISIEJSZYCH ZAJĘĆ Z PODSTAW PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Wyraź swoje osobiste uwagi dotyczące dzisiejszych zajęć wykorzystując rozpoczęte zdania:

1. Zrozumiałam /zrozumiałem, że ...
2. Dowiedziałam się / dowiedziałem się, że ...
3. Nauczyłam się / nauczyłem się dzisiaj, że ...
4. Było dla mnie nowe ...
5. Nie rozumiałam/nie rozumiałem...
6. Najbardziej zainteresowało mnie ...
7. Przeszkadzało mi ...
8. W przyszłości chcę ...
9. Najbardziej podobało mi się ...
10. Najbardziej nie podobało mi się...

6 Ewentualne warunki niezbędne do realizacji programu

Warunkiem realizacji programu nauczania „Podstaw przedsiębiorczości” jest posiadanie przez nauczyciela niezbędnych kwalifikacji zgodnych Rozporządzeniem MEN w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych przez nauczyciela. Ponadto nauczyciel powinien posiadać gotowość do prowadzenia zajęć metodami aktywizującymi, często z wykorzystaniem komputera, Internetu, pomocy audiowizualnych.

Wskazane jest, aby zajęcia z podstaw przedsiębiorczości odbywały się w pracowni przedmiotowej odpowiednio wyposażonej. przedmiotowej wyposażonej w komputer, projektor multimedialny, rzutnik folii, ekran, tablicę, tablice magnetyczne lub korkowe, odtwarzacz CD/DVD, telewizor, ewentualnie kamerę wideo, podręczną biblioteczkę, w której powinny się znajdować: podręcznik, przewodnik metodyczny dla nauczyciela, podstawowe akty prawne, tj. kodeks spółek handlowych, kodeks cywilny, kodeks pracy, ustawa Prawo spółdzielcze, ustawa o ochronie konkurencji i konsumenta, ustawa o finansach publicznych, ustawa budżetowa oraz schematy organizacyjne i przykładowe statuty różnych przedsiębiorstw, roczniki statystyczne i literatura fachowa dotycząca gospodarki rynkowej, dysproporcji gospodarczych, integracji Polski z Unią Europejską i inne według uznania nauczyciela, ławki i krzesła, które można dowolnie ustawiać do organizowania zajęć w grupie.

7 Bibliografia

1. Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, Warszawa 1999
2. Kraszewski K., *Sztuka nauczania. cz I* Warszawa 1988.
3. C. Kupisiewicz, *Podstawy dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1988.
4. T. Nowicki, *Podstawy dydaktyki zawodowej*, Warszawa 1991.
5. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa 1987.
6. *Informator o egzaminie z przygotowania zawodowego*, OKE/CKE Warszawa 2005.
7. J. Korba, M. Mistrza, Z. Smutek, *Program nauczania w zakresie podstawowym dla liceum ogólnokształcącego i technikum – OPERON* 2005.
8. Z. Makiela, T. Rachwał, *Program nauczania w zakresie podstawowym dla liceum ogólnokształcącego i technikum – Nowa Era*, Warszawa 2002.

